

Az alkatrészek piaca

iparjogvédelem és versenyjogi ütközések

Pánczél Márk

Új nemzeti és nemzetközi trendek az IP és a
szellemi tulajdon területén – MIE konferencia

Győr

2016. november 25.

*Az előadásban közölt információk az előadó nézeteit tükrözik,
melyek eltérhetnek a Gazdasági Versenyhivatal álláspontjától.*

Az előadás témái

1. **Szellemi tulajdonjogok és versenyjog**
2. Az alkatrészek piacának jellemzői, az iparjogvédelmi jogok belső korlátai
3. Alkatrészek, iparjogvédelmi jogok és gazdasági erőfölénnyel való visszaélés

Versenyjogi szabályozás

- A piaci magatartások szabályozása
  - Versenykorlátozó megállapodások tilalma (EUMSZ 101. cikk (1) bekezdés; Tpv. 11. §)
  - Gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalma (EUMSZ 102. cikk; Tpv. 21. §)
  - Közvetlen beavatkozás a versenyszabályokat sértő magatartásokkal szemben
- Fúziókontroll
  - A versenyhelyzetet biztosító piaci struktúrák megőrzése
  - Versenyre káros, túlzott koncentráció megelőzése
- Versenyjogi jogérvényesítés különböző fórumok előtt
  - Nemzeti bíróságok (önálló és követő perek)
  - Tagállami versenyhatóságok
  - Európai Bíróság
  - Európai Bizottság

Összeütközések? – kizárólagosság versenyjogi megítélése

- Szellemi tulajdonjogok: *kizárólagos jogot* biztosítanak
  - jellegüknél fogva korlátozhatják a versenyt
- A versenyjog célja: monopol helyzetű vállalkozás e kiemelt piaci erejét *ne versenyellenes módon* használja (gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalma)
  - A versenyjog *nem tiltja, nem szankcionálja* a gazdasági erőfölényt vagy a monopol helyzetet

Összeütközések? A szellemi tulajdonjogok dimenziója

- A szellemi tulajdonjogok
  - Segítik és díjazzák az innovációt
  - Ismertté és kutathatóvá teszik a technológiát
  - Védik a kutatás-fejlesztésre fordított befektetéseket
- Ugyanakkor:
  - Korlátozhatják a versenyt
  - „Túlkompenzálhatják” az innovációt
  - Akadályát képezhetik a további technológiai fejlesztésnek
- Iparjogvédelem és versenyjog: lépésenként formálódó joggyakorlat

Összeütközések? A versenyjogi dimenzió

- A versenyjog segíti olyan piaci viszonyok megteremtését, amely nagyobb hatékonyságra és innovációra készíti a vállalkozásokat
- Célja nem pusztán az alacsonyabb árakhoz vezető verseny, hanem az innováció elősegítése
- A megfelelő versenyhelyzet biztosítja, hogy a vállalkozások...
  - nem emelik mesterségesen magas szintre az árakat;
  - a piaci részesedésük megtartása/növelése érdekében folyamatosan innoválnak; illetve
  - olyan termékeket/szolgáltatásokat nyújtanak, amelyek a fogyasztók/üzleti partnerek változó igényeit kielégítik.

Az előadás témái

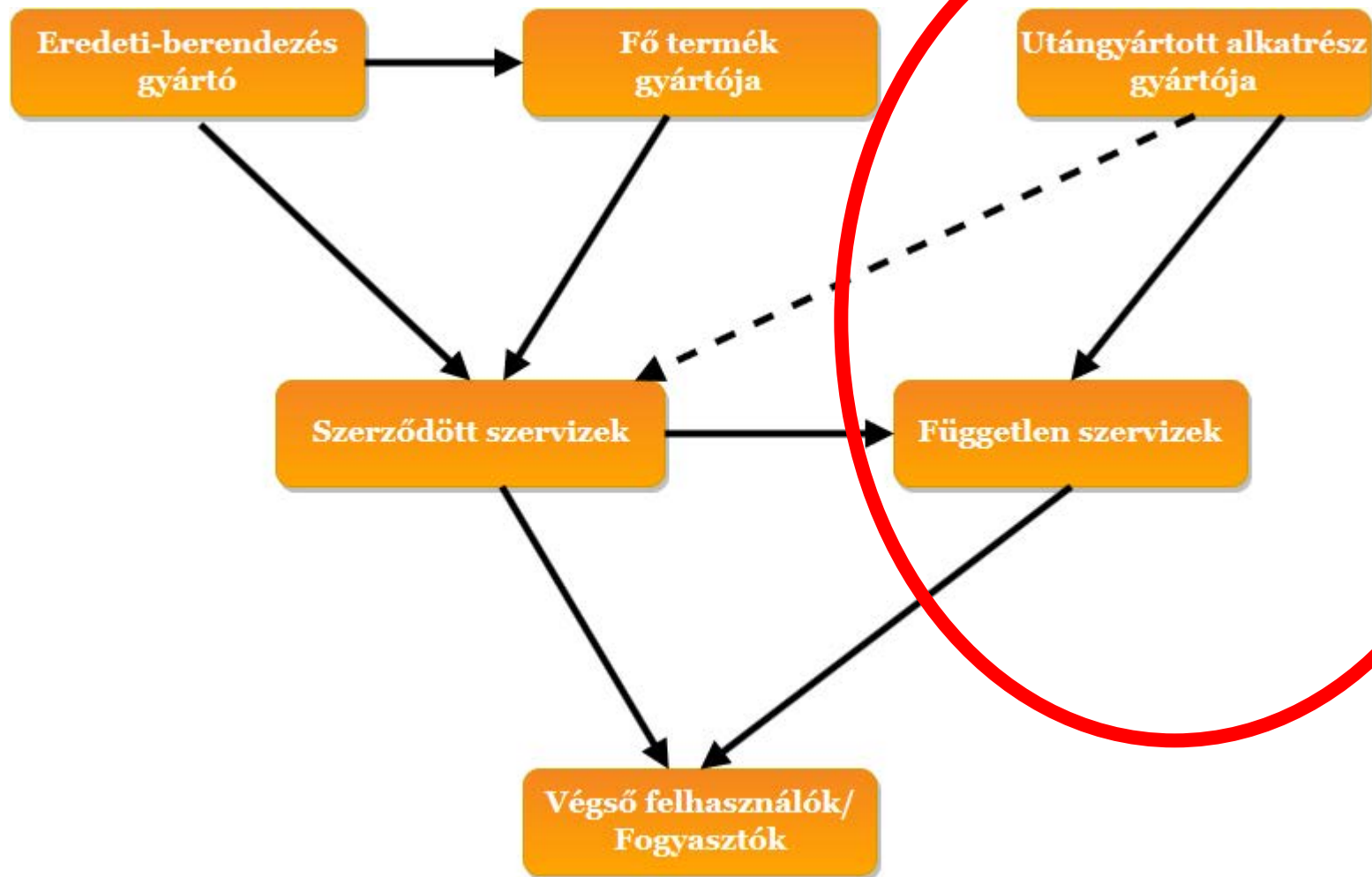
1. Szellemi tulajdonjogok és versenyjog
- 2. Az alkatrészek piacának jellemzői,
az iparjogvédelmi jogok belső
korlátai**
3. Alkatrészek, iparjogvédelmi jogok és
gazdasági erőfölénnyel való visszaélés

Alkatrészek piaca

- A fogyasztót/vevőt terhelő költségek az utópiacra
  - Fogyó alkatrészek, termékek
  - Karbantartási szolgáltatások
  - Pótalkatrészek költsége
  - Javítási szolgáltatások
  - Biztosítási kiadások
  - Oktatás, képzés költsége
- Másodlagos piaci termékek beszerzésének időpontja
  - Időben közel: pl. nyomtató és kellékanyag
  - Időben távolabb: személyautó és pótalkatrészek
- Elsődleges piac és utópiac kapcsolata, illetve az ezzel járó elsüllyedt költségek
- Alkatrészekben különféle szellemi tulajdonjogok állhatnak fenn, elsősorban:
  - szabadalom, formatervezési mintaoltalom, védjegy, szerzői jog

Az alkatrészek útja

Alkatrészek piaca – javítási szolgáltatások

- Javítási szolgáltatások nyújtásához gyakran elengedhetetlen az eredetivel megegyező alkatrészek alkalmazása
- A szellemi tulajdonjogokra vonatkozó szabályozás belső korlátai, például:
  - **„Repair clause”**
    - Összetett termék eredeti megjelenésének visszaállítása
    - „must fit” és „must match” alkatrészek
  - Ford (C-500/14)
    - A formatervezési mintaoltalom kapcsán bevezetett „repair clause” a védjegy utánzását nem teszi lehetővé
- Versenyjogi korlátok
  - Gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalma
  - Vertikális megállapodásokkal kapcsolatos gyakorlat (pl. 461/2010/EU rendelet)

Az előadás témái

1. Szellemi tulajdonjogok és versenyjog
2. Az alkatrészek piacának jellemzői, az iparjogvédelmi jogok belső korlátai
- 3. Alkatrészek, iparjogvédelmi jogok és gazdasági erőfölénnyel való visszaélés**

Az EUMSZ 102. cikke szerinti értékelés

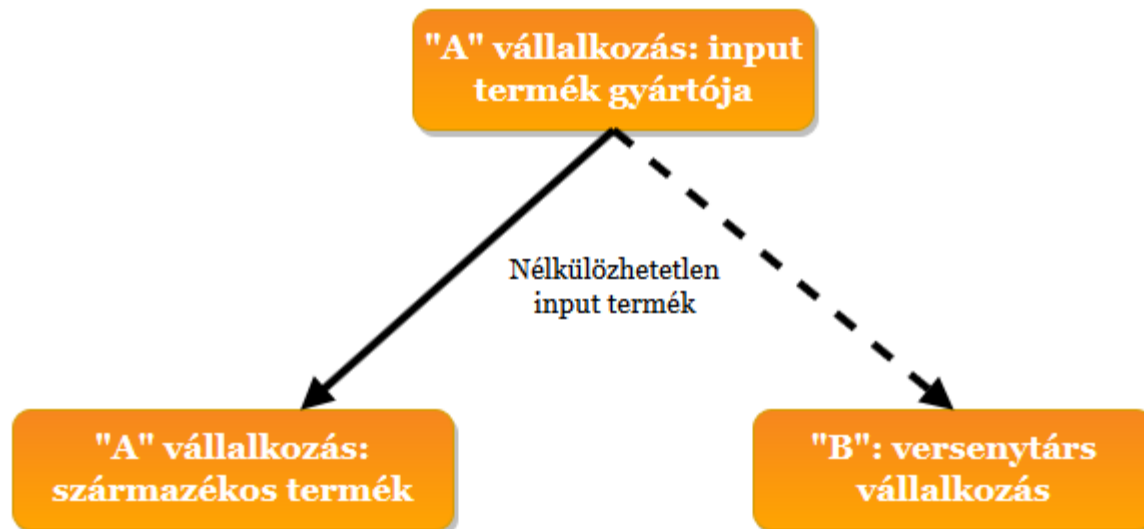
- Gazdasági erőfölényes helyzet [United Brands (27/76), 65. bekezdés]:
  - A gazdasági erőfölény „egy vállalkozás által betöltött olyan gazdasági helyzet, amelynek révén a vállalkozás megakadályozhatja a hatékony verseny fenntartását az érintett piacon azzal, hogy lehetővé teszi számára, hogy versenytársaitól, vevőitől, és végső soron a fogyasztóktól nagymértékben függetlenül viselkedjék”
- Visszaélésszerűség [Michelin (322/81), 70. bekezdés]:
  - “az EUMSZ 102. cikke azokra a magatartásokra vonatkozik, amelyek képesek befolyásolni egy olyan piac szerkezetét, amely piacon az erőfölényben lévő vállalkozás jelenléte miatt a verseny már gyengült, és amely magatartás – mivel eltér a normál versenykörülmények közötti, a vállalkozások teljesítményén alapuló magatartásoktól – a verseny még meglévő szintjének fenntartását és javítását akadályozza”

Szerződéskötéstől való elzárkózás

- Commercial Solvents (6/73), 25. bekezdés:
” Ha egy vállalkozás *erőfölényes helyzetben van az alapanyag piacon, és maga is állít elő a származékos termékből*, valamint ezzel párhuzamosan *azzal a céllal tagadja meg az alapanyag (input termék) értékesítését azon versenytársa részére, aki szintén állít elő a származékos termékből, hogy saját termelése részére tartsa fenn az alapanyagot*, akkor ez a magatartása *visszaélésnek minősül*, amennyiben ezzel *veszélyezteti az input termék vevőjének versenyben maradását*”
- Indokolatlan elzárkózás → a verseny kizárása

Szerződéskötéstől való elzárkózás

- Commercial Solvents (6/73), 25. bekezdés:
” Ha egy vállalkozás *erőfölényes helyzetben van az alapanyag piacon, és maga is állít elő a származékos termékből*, valamint ezzel párhuzamosan *azzal a céllal tagadja meg az alapanyag (input termék) értékesítését azon versenytársa részére, aki szintén állít elő a származékos termékből, hogy saját termelése részére tartsa fenn az alapanyagot*, akkor ez a magatartása *visszaélésnek minősül*, amennyiben ezzel *veszélyezteti az input termék vevőjének versenyben maradását*”
- Indokolatlan elzárkózás → a verseny kizárása

Volvo kontra Erik Veng (238/87)

- A Volvo mint formatervezési mintaoltalom jogosultja nem adott hasznosítási engedélyt egy olyan vállalkozásnak, amely a Volvo hozzájárulása nélkül gyártott és importált Volvo alkatrészeket
- „A hasznosítási engedély megtagadása a szellemi tulajdonjogok lényegét jelenti”
- Ezért e magatartás, még akkor is, ha az érintett vállalkozás megfelelő díjat fizetett volna, önmagában nem visszaélésszerű
- Visszaélésszerű lehet a gyártó magatartása, amennyiben...
  - független javítóműhelyeknek önkényesen nem biztosít alkatrészt,
  - az alkatrészekért tisztességtelen árakat érvényesít,
  - vagy ha nem gyárt alkatrészeket a még forgalomban lévő modelljeihez.

Magill (C-242/91, C-242/91.)

- Ír televízió csatornák saját heti műsorújságokat adtak ki
  - Magill egységes műsorújságot kívánt kiadni, amely valamennyi TV csatorna programját tartalmazta volna
- „Valamely szellemi tulajdonjog birtoklása önmagában nem jelent gazdasági erőfölényes helyzetet”
  - A konkrét esetben a televízió társaságok erőfölényes helyzete azonban megállapítható volt.
- A többszörözés joga a szerzői jog jogosultját illeti meg, az erre való engedély megtagadása még erőfölényes vállalkozás esetén sem jelent önmagában visszaélészerű magatartást
  - Visszaélészerűség a jelen ügyben: a vállalkozások olyan stratégia mentén alkalmazták szerzői jogosultságukat, amely arra irányult, hogy egy új termék forgalomba hozatalát megakadályozzák

Magill-teszt: „kivételes körülmények”

- Amennyiben valamely szellemi tulajdonjog jogosultja erőfölényes helyzetben van, a hasznosítási engedély megadásának megtagadása *visszaélésszerű*, ha
  - a) a szellemi tulajdonjoggal érintett input adat/termék nélkülözhetetlen valamely másik piacon lévő új termék előállításához;
  - b) a létrejövő termékkel kapcsolatban kimutatható a fogyasztói igény, kereslet;
  - c) a hozzáférés megtagadása nem igazolható objektíven; illetve
  - d) a hozzáférés megtagadása kizárja a versenyt azon a downstream piacon, ahol az érintett termék megjelent volna.

Bronner (C-7/97)

- Mediaprint: országos hálózat napilapok kézbesítésére
  - Bronner (Der Standard kiadója): hozzáférést kért ehhez a hálózathoz
- A Magill-teszt megerősítése, és kiterjesztése általában a „nélkülözhetetlen eszközök” erőfölényes vizsgálatára
- Országos kézbesítési hálózat elkülönült piac?
- Nélkülözhetetlenség kritériuma: gazdaságilag életképes lehet-e egy párhuzamos értékesítési hálózat kialakítása

IMS Health (C-418/01)

- Az IMS: piacvezető gyógyszeripari piaci adatok gyűjtésében Németországban
  - Az ország területét különböző szempontok alapján 1860 egységre osztották, és az adatok gyűjtését és publikálását ennek megfelelően végezték
  - A moduláris felépítés szerzői jogi védelmet élvezett, amelynek az IMS volt kizárólagos jogosultja
- Az IMS versenytársainak nem adott engedélyt a moduláris felépítés alkalmazására
- Két eljárás: Európai Bizottság ideiglenes intézkedésével szembeni jogorvoslat (T-184/01), illetve előzetes döntéshozatali eljárás
- Bizottság: az IMS moduláris rendszere de facto iparági szabvánnyá vált
  - A Bizottság döntött az ideiglenes intézkedésről, azonban azt később visszavonta

IMS Health: Magill-teszt megerősítése

- a szellemi tulajdonjogok jogosultja gazdasági szabadságának védelme és a verseny védelme közötti egyensúly kialakítása során...
- az utóbbi csak *akkor élvezhet elsőbbséget, ha a hasznosítási engedély megtagadása megakadályozza a másodlagos piac kifejlődését, és ez a fogyasztóknak kárt okoz*

Elkülönült piacok?

- Input termék ténylegesen nem kerül külön értékesítésre
  - Magill: televízió programterv
  - Bronner: országos terjesztési szolgáltatás nyújtása
  - IMS Health: 1860 moduláris rendszer
- A downstream piacra belépni kívánó vállalkozások részéről viszont potenciálisan lenne rá kereslet
  - Magill: egységes heti műsorújság
  - Bronner: napilap kiadás
  - IMS Health: gyógyszerforgalmi adatok publikálása
- Így az input termék legalább hipotetikus upstream piaca megállapítható

Új termék?

- Magill: a magatartás egy új termék megjelenését megakadályozta
- IMS: azt akadályozta meg, hogy egy versenytárs azonos termékkel jelenjen meg a piacon
- Tizzano főtanácsnok indítványa (65. pont)
  - „Annak ellenére, hogy [a Volvo kontra Veng] ügyben a formatervezési mintaoltalommal védett termék nélkülözhetetlennek tekinthető az eredeti pótalkatrészek (vélt) piacán, úgy lehet értékelni, hogy a Bíróság nem tekintette a hasznosítási engedély kiadásának megtagadását visszaélésszerű magatartásnak, mivel a licenciát megszerezni kívánó vállalkozás *nem szándékozott azzal mást tenni, mint megkettőzni a mintaoltalom jogosultjának termékeit*, és eredeti Volvo alkatrészt készíteni”.

Microsoft (T-201/04)

- Microsoft erőfölényes helyzete a személyi számítógépek operációs rendszereinek piacán, és a munkacsoport szerver operációs rendszerek piacán
- Visszaélésszerűség:
  - Interoperabilitási információk átadásának megtagadása, amely akadályozza kompatibilis szoftverek készítését
  - Árukapcsolás: Windows operációs rendszer és Windows Media Player
- Magill – IMS Health ítélezési gyakorlat megerősítése
- „Szuper-dominancia”: 90% feletti piaci részesedés

Microsoft – új termék?

- Új termék
  - A Törvényszék nem mondta ki, hogy új termék keletkezett volna az interoperabilitási információk átadása következtében (ennek megállapítását a Bizottságtól sem várta el)
  - Helyette: új termék fogalmába a technikai fejlesztés is beleértendő (665. pont)
  - Deklarálja a korábbi ítélkezési gyakorlat alkalmazását, ám attól e körben eltér
  - De: „Let me be clear – there is one company that will have to change its illegal behaviour as a result of this ruling: Microsoft” (Neelie Kroes)
- T-167/08 ügy
  - A Törvényszék ismét a Magill – IMS Health testben foglalt követelmények teljesülésére utal

Érdemeken alapuló verseny – AstraZeneca (C-457/10. P.)

- Nem visszaélészerű önmagában olyan stratégia kidolgozása, amelynek célja a generikus termékek támasztotta versenyre való felkészülés
  - Ez jogszerű, és a rendes verseny körébe tartozik, **feltéve**, hogy a tervezett magatartás nem tér el az *érdemeken alapuló verseny* követelményétől
- Erőfölény kérdése
  - Protonpumpagátlók piaca mint érintett piac
- Erőfölényes vállalkozás különös felelőssége, hogy magatartásával ne korlátozza a hatékony és torzulásmentes versenyt
- Ezért magatartásának meg kell felelnie az „érdemeken alapuló verseny” követelményének
- Ezzel ellentétes:
  - Hatóságok tévedésbe ejtése kiegészítő oltalmi tanúsítvány kiállítására érdekében (a szabadalmi oltalom meghosszabbítása érdekében)
  - Losec kapszulára vonatkozó forgalombahozatali engedély indokolatlan visszavonása
    - Bár erre törvényi lehetősége van a gyártónak, azonban meg kell felelnie az EUMSZ 102. cikkének is

Erőfölény az utópiacra?

- Elsődleges piaci verseny és az utópiac összefüggései
- Eastman Kodak – gyártó erőfölényes helyzete
- Pelikan/Kyocera (IV/34.330) – nem állapítható meg elkülönült utópiac, amennyiben...
  - a vevő tájékozott a termék élelciklus-költségeiről;
  - a vevő ezek ismeretében tájékozottan választ a termékek között;
  - amennyiben egy gyártó az utópiacra kizsákmányoló jellegű magatartást folytat, a vevők egy megfelelő számú csoportja az elsődleges piaci termék szintjén alkalmazkodni tud ehhez; még hozzá
  - ésszerű időn belül.
- IBM (COMP/C-3/39.692), EFIM (COMP/C-3/39.391)
  - Megerősítést nyert a Kyocera/Pelikan ügyben alkalmazott teszt
  - NB: EFIM – panasz elutasítása, IBM – kötelezettségvállalás

Az előadás témái

1. Szellemi tulajdonjogok és versenyjog
  2. Az alkatrészek piacának jellemzői, az iparjogvédelmi jogok belső korlátai
  3. Alkatrészek, iparjogvédelmi jogok és gazdasági erőfölénnyel való visszaélés
- +1. Technológia-transzfer megállapodások versenyjogi vonatkozásai**

Licencia megállapodások versenyjogi összefüggései - csoportmentesség

- EUMSZ. 101. cikk (3) bekezdése alapján: mentesülés lehetősége a versenykorlátozó megállapodások tilalma alól
  - Egyedi mentesülés: az érintett megállapodás és kereteinek vizsgálata
  - Csoportmentesség: „safe harbour” szabályok a megállapodások meghatározott csoportjai tekintetében (automatikus mentesség)
- Csoportmentesség: a feltételeknek való megfelelés alapján a kivétel alkalmazhatósága vélelmezett

Csoportmentességi szabályok az alkatrészek kapcsán

- 330/2010/EU rendelet: vertikális csoportmentességi rendelet
  - Gépjármű utópiac kapcsán továbbá: 461/2010/EU rendelet
  - Alkatrészek továbbértékesítésének biztosítása
  - Bizottság kiegészítő iránymutatást is kiadott
- 316/2014/EU rendelet: technológiatranszfer megállapodásokra vonatkozó csoportmentességi rendelet
  - Szabadalmak, formatervezési mintaoltalom, szoftveren fennálló szerzői jog stb. licenciába adása
    - Védjegy, szerzői jog, know-how stb. is, amennyiben az közvetlenül kapcsolódik
  - Két vállalkozás közötti megállapodásokra vonatkozik
  - Amennyiben egy megállapodás nem részesülhet csoportmentességben, egyedi mentesülésre van lehetőség
  - Egyéni mentesülés során vizsgálandó szempontokat a bizottsági iránymutatás tartalmazza

Technológia-transzfer megállapodások

- Piaci részesedési küszöbök
  - Versenytársak közötti megállapodás: 20%-os együttes piaci részesedés
  - nem versenytársak között: külön-külön 30%-os piaci részesedés
- Feketelistás korlátozások – példák
  - Árakkal kapcsolatos kikötések
  - Kibocsátás korlátozása (versenytársak esetén)
  - Passzív értékesítése korlátozása (nem versenytársak között)
  - Amennyiben nem versenytársak kötik a megállapodást, de később versenytárssá válnak: továbbra is a nem versenytársakra vonatkozó lista alkalmazandó

Összegzés

- Visszaélésszerűség a licencia megtagadása esetén: csak versenyjogi értelemben vett „különleges körülmények” fennállása esetén (Magill-teszt)
- Erőfölényes szereplő az „érdemeken alapuló verseny” feltételeinek megtartásával járhat el versenytársaival szemben
- Összeütközések vagy egyensúly az iparjogvédelmi jogok és a versenyjog között?

Az előadásban említett bírósági döntések listája

- 6/73. sz. *Istituto Chemioterapico Italiano S.p.A. és Commercial Solvents Corporation kontra az Európai Közösségek Bizottsága* ügy ECLI:EU:C:1974:18
- 22/78. sz. *Hugin Kassaregister AB és Hugin Cash Registers Ltd kontra az Európai Bizottság* ügy ECLI:EU:C:1979:138
- 322/81. sz. *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin kontra az Európai Közösségek Bizottsága* ügy ECLI:EU:C:1983:313
- 238/87. sz. *AB Volvo kontra Erik Veng (UK) Ltd.* ügy ECLI:EU:C:1988:477
- C-241/91. P. és C-242/91. P. sz. *Radio Telefis Eireann (RTE) és Independent Television Publications Ltd (ITP) kontra az Európai Közösségek Bizottsága egyesített ügyek* ECLI:EU:C:1995:98
- *Eastman Kodak kontra Image Technical Servs.* ügy (90-1029), 504 U.S. 451 (1992).
- C-7/97. sz. *Oscar Bronner GmbH & Co. KG kontra Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag GmbH & Co. KG, Mediaprint Zeitungsvertriebsgesellschaft mbH & Co. KG és Mediaprint Anzeigengesellschaft mbH & Co. KG.* ügy ECLI:EU:C:1998:569
- C-418/01. sz. ügy *IMS Health GmbH & Co. OHG kontra NDC Health GmbH & Co. KG.* ECLI:EU:C:2004:257
- T-201/04. sz. *Microsoft Corp. kontra az Európai Közösségek Bizottsága* ügy ECLI:EU:T:2007:289
- T-167/08. sz. *Microsoft Corp. kontra Európai Bizottság* ügy ECLI:EU:T:2012:323
- C-457/10. P. sz. *AstraZeneca AB és AstraZeneca plc kontra Európai Bizottság* ügy ECLI:EU:C:2012:770
- C-500/14. sz. *Ford Motor Company kontra Wheeltrims srl* ügy ECLI:EU:C:2015:680

Köszönöm a figyelmet!

Dr. Pánczél Márk, LL.M.

vizsgáló

Gazdasági Versenyhivatal

Antitröszt Iroda

panczel.mark@gvh.hu